

Marshall Planı

(Türkiye'deki ABD Hâkimiyetinin Miladı)

Marshall Planı

(Türkiye'deki ABD Hâkimiyetinin Miladı)

USTAD Ön Çalışma 2017 / 5

Eylül – 2017, Mardin / TURKEY

ÖZET:

Bu çalışmada, ülkemizde sosyal, kültürel, ahlaki, dini, sağlık ve üreme dahil bir çok alanda etkisini gösteren ekonomik sömürü mekanizması Marshall Planı ele alınmıştır

Hazırlayan: Ahmet AKGÜL *

USTAD araştırmacılarınca kamuoyunun istifadesi amacıyla hazırlanan ön çalışmalar USTAD'ın kurumsal fikrini birebir yansıtmayabilir.

İÇERİK

Kısaca Marshall Planı	3
Marshall Planına Türkiye'nin yaklaşımı	5
Marshall Planıyla İlgili Türkiye'deki Tartışmalar	6
Marshall Planının Türkiye Üzerindeki Sömürü Etkisi	7
Truman Doktrini ve Rockefeller	9
Marshall Planının Anadolu İnsanı Üzerinde Bıraktığı Etki	9
Sonuç	10
USTAD Hakkında	10

Tırtılın İçinde Sinsice Büyütülen Larva

Marshall Planı

Türkiye'deki ABD Hâkimiyetinin Miladı

Kısaca Marshall Planı

6 yıl süren II. Dünya Savaşı tüm dünyada ağır tahribatlar meydana getirmiş, birçok ülkenin ekonomik kaynağını tüketme noktasına getirmiştir.

Bu tükenişten nasibini en fazla alan bölgelerden birisi, yaşlı kıta Avrupa olmuştur.

Savaş sonrası açlık tehlikesine varacak şekilde büyük yıkım yaşayan Avrupa, ekonomisini yeniden diriltecek kaynaklar bulmakta zorlanıyordu

Sermaye ve işgücü kaynaklarını iyiden iyiye kaybeden Almanya, İngiltere, Fransa ve İtalya gibi ülkeleri bekleyen bir başka tehlike vardı.

Krizi fırsata çevirmek isteyen Sovyet Rusya, Batı Avrupa başta olmak üzere Türkiye ve Yunanistan'a komünist rejimi ithal etmek suretiyle bu ülkeleri gelecekte sosyo-ekonomik kontrol altında tutma planları yapmaya başlamıştı.

Sovyet Rusya'nın bu emellerinden kurtulabilmesinin olmazsa olmaz şartının, ayakları üstünde duran bir ekonomi ve manevi yönden güçlenme olduğunun farkında olan Avrupa için o günün şartlarında bunu sağlayabilecek imkân yoktu.

Böylesi bir ortamda stratejik bir hamle yapan ABD, 1948-1951 yılları arasında yürürlüğe giren ABD kaynaklı bir ekonomik yardım paketini ilan etti.

II. Dünya savaşına sonradan katılmasına rağmen savaşın önemli aktörlerinden birisi olan ABD'nin bu yıkıcı savaşı kendi topraklarından uzak tutması, onu ekonomik açıdan dünya liderliğine taşımıştı.

Sovyet Rusya'nın yaşanan krizi fırsata çevirmeye yönelik Avrupa üzerindeki yayılcı politikasından endişe eden ABD, Sovyet Rusya'sının baskı ve tehditlerini bertaraf etmenin öncelikli yolunun, bu ülkelerin ekonomik ve siyasal bağımsızlığını elde etmesinden geçtiğini iyi hesaplamıştı.

Güçlü bir ekonomiye sahip olan ABD'nin bu çabası, şüphesiz sadece karşısına ikinci güç olarak dikilen Sovyet Rusya tehdidini bertaraf etmek değil, Sovyet Rusya'nın bir bakıma Avrupa'da kurmaya çalıştığı sosyo-ekonomik sömürü sistemi ve yayılcı politikasını ülkesi lehine çevirmekten başka bir şey değildi.

Her ne kadar ABD, 1945-46 yılları arasında Batı Avrupa'ya 15 milyar doları bulan ekonomik yardım yapmışsa da, bütçe açığının kapanması ve ithalat için harcanan bu yardımın üretime dayalı ekonomiye bir katkısı olmamıştı.

Bunun üzerine, ABD Dışişleri Bakanı George Marshall, daha sonra kendi adıyla anılacak olan Avrupa'ya yardım planının ilk işaretlerini 5 Haziran 1947'de Harvard Üniversitesi'nde verdiği bir konferansta ilan etti.

Avrupa ülkelerinin ekonomik kalkınmasını planlamak üzere bir araya gelmelerini isteyen Marshall, ortak bir plan hazırlanması durumunda ABD'nin bu plana desteğini esirgemeyeceğini ifade etti.

Marshall Planı adını alan bu teklifi değerlendirmek üzere 27 Haziran 1947'de Paris'te yapılan toplantıya, etki alanındaki ülkeler davet edildiği gerekçesi ile katılan Sovyet Rusya'sı, zararına geliştiğini fark ettiği bu toplantıyı sabote ederek 2 Temmuz tarihinde çekildi.

Bunun üzerine 12 Temmuzda 16'lar Konferansı adı verilen bir toplantı ile yeniden bir araya gelen İngiltere, Fransa, Belçika, İtalya, Portekiz, İrlanda, Yunanistan, Türkiye, Hollanda, Lüksemburg, İsviçre, İzlanda, Avusturya, Norveç, Danimarka ve İsveç, Avrupa Ekonomik Kalkınma Programı hazırlayarak ABD'ye sundu.

Sunulan bu planın ardından 3 Nisan 1948'de Başkan Truman tarafından imzalanan Dış Yardım Kanununu çıkaran ABD, kanunun yayınlandığı ilk yılda toplantıyı düzenleyen 16 ülkeye tam 6 milyar dolarlık bir ekonomik yardım yaparak, bu yardımların ilerleyen yıllarda devam edeceğini ilan etti.

Öncelikli amacı kapitalist sistemin ADB çıkarları doğrultusunda Avrupa'da şekillenmesi olan Marshall planı çerçevesinde daha sonrasında Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilatı, Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi, Avrupa Tediye Birliği ve Karşılıklı

Yardım ve İşbirliği Teşkilatı gibi kapitali kontrol altında tutmak amaçlı bir takım kurumlar oluşturuldu.

Marshall Planına Türkiye'nin yaklaşımı

Her ne kadar Türkiye, 16'lar konferansında bulunup Marshall Planına dâhil edilmişse de, başlangıçta ABD tarafından yapılması düşünülen bu yardımların dışında tutulmuştu. Yani planın tam ortasında olmasına rağmen toplantıyı düzenleyen 16 ülkeye yapılacak 6 milyar dolarlık yardımdan nasiplenecekler arasında değildi.

Daha sonra yapılan sıkı görüşmelerin ardından Türkiye'nin Avrupa Kalkınmasındaki rolü ve yapılacak yardımın şekli belirlendi.

Toplantıya katılan Türkiye, 615 Milyon dolar yardım talep etmesine rağmen Marshall Planının savaşta harabeye dönmüş Avrupa'nın kalkınması için hazırlandığı gerekçesiyle Türkiye'nin yardım talebi geri çevrildi ve tarım ile madencilik sektörü aletleri, elektrik malzemeleri, nakliye kamyonları, petrol ürünleri ve kereste yardımı içeren 59 Milyon dolarlık bir yardım yapılması kararlaştırıldı.

Marshall Planında ayrıca, ABD tarafından konunun muhatabı ülkelere yapılacak yardımlar doğrudan, dolaylı ve teknik yardımlar şeklinde üçe ayrılmıştı.

Yardım yapılacak ülkeler için hazırlanan kapsamlı raporların ardından, yardımın şekli belirlenmekteydi.

Türkiye hakkında yapılan araştırma neticesinde, ulaşım, savunma, tarımdan sanayiye kademeli geçiş, hayvancılık, sulama, özel sektör, emek hareketleri, gündelik yaşam gibi alanlarda yardım yapılması öngörüldü.

Bu yardımlarda dikkat çeken bir unsur; Avrupa için üretim ve sanayi devrimi öngörürken, Türkiye için tüketim ve dışa bağımlılığı sağlayan kalemler ön plana alınmıştı.

Marshall Yardımları çerçevesinde 1948-1951 yılları arasında ABD'den Türkiye'ye 62 milyon dolar hibe, 72 milyon dolar kredi almıştır. Kredi anlaşmaya göre borç ödemesi 1952 de başlamak şartıyla 1952-56 yılları arasında sadece faiz tutarları ödenecek ve o tarihten sonra da 35 sene süre ile %2.5 faiz hesabı üzerinden ana para ve faiz bir arada ve eşit taksitlerle ödenerek borç kapatılacaktı.

Marshall Planıyla İlgili Türkiye'deki Tartışmalar

Şüphesiz bu ülkenin kaderine yön veren kritik birçok kararda olduğu gibi Marshall Planına dâhil olma kararı da hararetli tartışmalara sebep olmuştu.

Bu tartışmalara girmeden önce, yazı başlığımızda ifade ettiğimiz üzere, Türkiye'deki ABD hâkimiyetinin miladı sanılanın aksine Menderes dönemi ile değil, İnönü dönemi ile başlamıştır.

Zira ABD'nin Türkiye'yi Marshall Planı'na dâhil etme kararının hemen ardından 4 Temmuz 1948 tarihinde söz konusu yardımdan yararlanabilmek için başvuran Türkiye'de Başbakanlık görevini ise Hasan Saka, Cumhurbaşkanlığı görevini İsmet İnönü yürütmekteydi.

Her ne kadar Menderes döneminde daha ileri düzeyde adımlar atılmışsa da, Tırtılın içinde sinsice büyüyen Amerikan kapitalizmin larvası sol kesimin iktidarında konulmuştu.

İnönü döneminde kabul edilen Marshall Planının getirdiği olumsuz etkiler ise 1960'lara doğru görülmeye başlamış ve neden sonuç ilişkisi içinde İMF ile hesabın kapatıldığı günümüze kadar etkileri devam etmiştir.

Marshall Planına dâhil olmama yönünde irade belirten ve buna muhalif duran gruplar çeşitlilik arz etse de daha çok, Sovyet Rusya komünizminin etkisi altında hareket eden gruplar ile tamamen yerli ve milli düşünceyle hareket eden insanlar ön plana çıkıyordu.

Türkiye'nin konumu itibariyle doğu bloku ülkelerini karşısına almasının anlamsız olduğunu savunanlar olduğu gibi, İki kutba doğru sürüklenen bir dünyada taraf olmanın gereksizliği yönünde görüş belirtenler vardı.

Özellikle yerli ve milli düşünceyle hareket eden gruplar, üretime dayanmayan bu yardımların gelecekteki ideolojik tesirleri bir yana, ülkeyi ekonomik açıdan kısa sürede dışa bağımlı yapacak bir sömürge sistemine dâhil edeceğini ileri sürdüler ki, bu gün gelişmekte olan ülkelerin hem üretime dayalı hammaddede dışarıya mutlak bağımlı hale gelmesi, hem de bağımsız üretim yapamaması, bu görüşü zamanında

hararetle savunanların ne kadar ileri görüşlü ve tutarlı düşündüklerini ortaya koymaktadır.

Marshall Planının Türkiye Üzerindeki Sömürü Etkisi

ABD, Marshall Planı ile Hristiyan Avrupa'yı küresel sermayenin kontrollü sanayi devrimi ile yüceltirken, Müslüman Türkiye'yi bir takım ön şartlarla yapılan yardımlarla zaman zaman nefes aldırılmış, ama kendi kendisine yetecek bir ülke olmasının yolunu her daim tıkamıştır.

Marshall yardımları, bir yandan, makine teçhizat ve özellikle tohum konusunda tehlikesi bu gün daha iyi hissedilen tarımda dışa bağımlılığı getirmişken, diğer yandan Türkiye'yi savunma ve teknolojik yatırımlarda tamamen dışa bağımlı, kendi kendine yetmeyen bir ülke haline sokmuştur.

Ne zaman ki, bu yardımları yerli ve milli hassasiyetle üretime yönlendirerek ülkenin kendi ayakları üzerinde durması için çabalayan bir hükümet olmuşsa ki, hemen darbe gündeme gelmiştir.

Bir bakıma, yapılan bu yardımlarla savunma ve ekonomide dışa bağımlı hale getirilen bu ülkenin askeri darbeler tarihinde dahi Marshall Planının izi olduğunu söylemek mümkündür.

Marshall Planının Türkiye üzerinde bıraktığı acı izler sadece askeri darbelerle sınırlı değildir. Ülkenin ekonomik, siyasi, dini ve sosyolojik şekillenmesinde de bu yardımların etkisi azımsanamayacak derecededir.

Türkiye, özellikle 1948 sonrası ABD başta olmak üzere Avrupa'da yaşanan sanayi devrimi sonrası yine Marshall yardımları ve 1947'de üye olduğu IMF ve Dünya Bankası gibi kuruluşların verdiği şartlı borçlanmayla iyi bir pazar durumuna sokulmuştur.

Avam tabiriyle parayı veren, aynı zamanda ne alması gerektiğini, ne ekmesi gerektiğini, hangi alanlarda yatırım yapıp hangi alanlara el atmaması gerektiğini de söylemiş ve dışa bağımlılığı iyice artan bu ülkeyi batağa doğru sürüklemiştir.

Öyle ki, yeni bir ülke kurulduğu gerekçesi ile Osmanlıdan tüm gönül bağları koparılan ama Osmanlıya ait tüm dış borçları kendisine ödetilen Türkiye, bu ödemeleri

henüz bitirmemişken gereksiz yere devalüasyonlar yaşamaya ve Osmanlı borç ödemelerinden bu yana ilk defa dış borçlanmalar yaşamaya başlamış, II. Dünya savaşına girmemesine rağmen Marshall yardımını aldıktan sonra savaş ekonomisini andıran bir ekonomik uygulama yapmak zorunda kalmıştır.

Teknik yardım adı altında sunulan yardımlar ise başka bir garabetti. Buna göre ABD'den getirilecek teknik uzmanlar ve Türkiye'den staj, tetkik gezisi vb. sebeplerle dışarıya gönderilen teknik elemanların tüm masraflarını Türkiye karşılayacak şekilde astarı yüzünden pahalı bir yardım şekli belirlendi.

Miadı dolmuş savaş uçakları hibe edip yedek parça satmaktan petrol arama faaliyetlerinin durdurulmasına, tarımda dışa bağımlılıktan incirlik askeri üssü vasıtasıyla dolaylı işgale kadar her şey Marshall Planı sonrası başlamıştır.

Askeri alanda yapılan yardımlarda öne sürülen şartlar, Amerika'nın Türkiye'ye sömürge gözüyle baktığının en önemli göstergesiydi.

Hem miadı dolmuş askeri araçları veriyor, hem bunların 4-5 katı pahalıya mal olan bakım ve yedek parça giderlerinin Türkiye bütçesinden karşılanmasını talep ediyor, hem de bu silah ve malzemenin mülkiyetini kendisinde bırakarak, onay vermediği sürece Türkiye tarafından kullanılmasına izin vermiyordu.

Geçtiğimiz günlerde gömülü uçak haberine konu olan Kayseri'de döneminin Türkiye için en değerli askeri yatırımlarından birisi olan uçak fabrikası ve kurulum aşamasındaki askeri malzeme üretim fabrikalarının kapatılmasında da Marshall Planının büyük etkisi vardır.

Teknik yardım adı altında sunulan yardımlar ise başka bir garabetti. Buna göre ABD'den getirilecek teknik uzmanlar ve Türkiye'den staj, tetkik gezisi vb. sebeplerle dışarıya gönderilen teknik elemanların tüm masraflarını Türkiye karşılayacak şekilde astarı yüzünden pahalı bir yardım şekli belirlenmişti.

Marshall Planı ile denetim ve istihbarat konusunda dayatılan bir şart daha vardır ki, izahı ancak sömürge ülke ile yapılabilecek bir şarttır. Buna göre yardımları denetlemek için denetçi ve siyasi gözlemcilerin yanı sıra, gizli istihbarat elemanlarının hiçbir izin almadan her yere girip çıkabileceklerini kabul ettirmiştir.

Truman Doktrini ve Rockefeller

Esasında, Marshall Planı açıklanmazdan evvel, CIA'nin kurucusu ABD Başkanı Truman, 12 Mart 1947'de, Sovyet tehdidine karşı hazırlanmış ve daha sonra kendi adıyla anılacak Truman Doktrini'ni açıklamıştı. ABD'nin komünizm tehdidi altındaki devletlere askeri ve mali yardım yapacağını ifade eden Truman'ın açıkladığı bu doktrinin ardından Türkiye ile Batı Bloğu arasındaki ilişkiler artmış ve bu doktrin kendisinden sonra gelecek olan Marshall Planı'na da öncülük etmişti.

Marshall Yardımının iyi niyetli bir yardım olmadığını anlatmak için fazla çabalamak yerine, küresel sermayenin beyni olan Rockefeller'in dönemin ABD Başkanı Eisenhower'e 1956 yılında yazdığı mektubuna bakmak yeterli sayılır. Nelson A. Rockefeller mektubunda özetle: "Söz konusu ülkelere yapılacak iktisadi yardımlarda, ABD'nin karşılık beklemeden yardım ettiği ve işbirliği yapmak isteğinde samimi olduğu intibai oluşturulmalıdır. Elimizdeki bütün propaganda imkânlarıyla durmaksızın, az gelişmiş ülkelere yapılan Amerikan yardımının karşılıksız bir yardım olduğunu, art niyet taşımadığını bütün kafalara sokmak noktasında hiçbir masraftan çekinmemeliyiz. Bu arada ideolojik savaşa ara vermemeliyiz. Bu ülkelere yatırım yapan kapitalistlerimiz ve uzmanlarımız az gelişmiş ülkelerin milli ekonomilerinin bütün dallarına girmeli, onları bizim çıkarlarımıza göre geliştirmelidir. Bu ülkelerdeki politik bakımdan güvenilir yerli işadamlarının ulusal çabaları da teşvik edilmelidir."

Marshall Planının Anadolu İnsanı Üzerinde Bıraktığı Etki

Marshall yardımlarının ekonomik kısılcacın ötesinde gelecek yeni nesil üzerindeki sosyal, kültürel, ahlaki, dini, sağlık ve nüfus üzerindeki etkisi ise tam bir trajedir.

Örneğin Amerikan halkının hediyesi olarak hibe adı altında gönderilen ve zamanında ilkokul öğrencilerine öğretmenleri aracılığıyla içirilen bu zehrin hemen ardından çocuk felcinde patlama yaşanmış, bu sefer de çocuk felci aşıları için Amerika'ya ciddi miktarda paralar ödenmiştir.

Verilen ihtiyaç kredileri ile sağlıklı tavuk yetiştiriciliğine darbe vurulmuş ve ABD'den hormonlu tavuklar ithal edilmeye başlanmıştır.

Yine devasa mısır stoklarını eritmek isteyen ABD, yanlına hala inanmaya devam edilen “ısıtılan zeytinyağının kanser yapacağına dair” dezenformasyon sonucu zeytinyağı ağaçları kurumaya terkedilmiş, onun yerine ABD malı mısır özü ve margarin satın alınmaya başlanmıştır.

Marshall Planı vasıtasıyla genetiği değiştirilmiş bedava buğday, süt tozu, peynir, mısır ile birlikte çocuk felci başta olmak üzere birçok yeni hastalık ve etkisi uzun yıllar sürecek ilaç sömürü düzenini yerleştirilmiştir.

Şartlı verilen uzun vadeli faizli krediler siyasetçilerin lüks makam araçlarıyla tanışmalarına, enjekte edilen Amerikan hayranlığı ile halkın yün ve pamuktan yapılan sağlıklı giysileri terk edip gündün güne yeni hastalıklara sebep olan jean ve naylon ürünler kullanmalarını sağlamıştır.

Marshall Planı eğitim politikamızı bile etkilemiştir. Şöyle ki; plan çerçevesinde dönemin milli eğitim politikalarını yönlendirmek için dört kişilik ortak uzmanlar heyeti kurulması ve karar aşamasında eşitlik çıkması halinde Amerikalı uzmanlardan birinin oyunun iki oy olarak hesap edilmesi gibi hakaret içeren bir teklif yapılmasına rağmen ekonomik bağımlılığın etkisi ile bu teklif dahi kabul edilmiştir.

Faiziyle geri ödenme koşuluyla verilen bu yardımların Türk halkına basın yayın araçları vasıtasıyla Amerika Hibesi olarak tanıtılması şartı ise kısa sürede Amerikan hayranlığı oluşturulması başarılmıştır.

Marshall planıyla ayrıca, ülkedeki stratejik gıda stokları tüketilmesinden üretimin durmasına, işsizlik patlaması yaşanmasından köyden kente hızlı göç ve gecekondu kültürünün oluşmasına kadar her alanda etkisini göstermiştir. Market ve lokantalardaki yerli ve sağlıklı gıdaların yerini meşrubat, hamburger, bisküvi, sosis, hazır piliç, gofret, çikolata ve şekerleme gibi ürünlere bırakmasını sağlamıştır. Suni gübrelerle topraklar çoraklaşmış, daha önce nadir görülen kap ve şeker hastalıklarında inanılmaz artışlar olmuş, doğal mera yerine suni yemlerle beslenen hayvancılıkla insan sağlığında büyük hasarlar oluşmaya başlamıştır.

SONUÇ

Bir ekonomik sömürü mekanizması olan Marshall Planı, ülkemizde gelecek yeni nesil üzerindeki sosyal, kültürel, ahlaki, dini, sağlık ve üreme dahil bir çok alanda hedefine ulaşmıştır.

Bütün bunlara rağmen Anadolu'daki yerli ve milli şuur sahibi insanlar tarafından muhafaza edilen toplumsal hafızanın sönmemesi ise umut vericidir.

Son dönemde Türkiye'nin uluslararası arenada ABD dahil bir çok güçlü ülke ile soğuk çatışma süreci yaşaması ve kendini IMF başta olmak üzere her türlü sömürü tasallutundan kurtarma çabalarının ana sebeplerinden birisi, bu yazıda ifade edilen vahim durumların haricinde ne tür tavizlerin verildiğine tam olarak vakıf olamadığımız ve 1948'lerde Cumhurbaşkanı İsmet İnönü zamanında Marshall planı adı altında imzalanan ekonomik işbirliği antlaşmasıdır.

Kim bilir? Belki de herkesin bir an önce kapatılsın dediği ama bir türlü kapatılmayan İncirlik Amerikan askeri üssünün dahi 1948'lerde imzalanan sömürge anlaşmasında bilemediğimiz bir takım maddelerle ilişkisi ve hatta 2048'e kadar miadı vardır.

11

• USTAD HAKKINDA

2011 yılında sivil toplum kuruluşu temelli çalışmalara başlayan düşünce kuruluşu Uluslararası Stratejik Tahlil ve Araştırmalar Merkezi (USTAD), bölgesel, ulusal ve uluslararası strateji, sosyal, ekonomik ve kültürel politika ve girişimlere önderlik etmeye, bu beceriye sahip bireylere fırsatlar sunarak kendilerini uluslararası arenada yalnız hissetmemelerini sağlamaya ve ortaya çıkan sonuçları kamuoyu ile paylaşmaya devam etmektedir.

* USTAD Başkanı